

Omgaan met religieuze verschillen in het pleeggezin

Samenvatting

- Pleegouders doen hun best religieuze verschillen met het pleegkind en pleegouders te overbruggen en stellen daarin de eigen religieuze leefwereld centraal.
- Pleegkinderen ervaren verwarring of conflict als ze van pleegouders of ouders oordelen ervaren over religieuze gewoonten en gebruiken in de andere familie.
- Pleegouders die met nieuwsgierigheid, aandacht, en ruimte vorm geven aan de religieuze opvoeding, helpen het pleegkind haar meervoudige religieuze behoeften en loyaliteiten een plek geven.

Inleiding

Dit is een samenvatting van bevindingen uit onderzoek naar pleegzorg en religie. Het gaat in op de vraag hoe pleegouders omgaan met dilemma's rondom religie en religieuze verschillen in het pleeggezin. Hoe kunnen pleegouders oog hebben voor wat pleegkinderen nodig hebben in hun verbinding met verschillende (religieuze) leefwerelden?

Hoe het onderzoek is uitgevoerd

In het onderzoek stonden religieuze socialisatie en identiteitsvorming, ethische dilemma's rond religie, etniciteit en cultuur in de pleegzorg centraal. Er is literatuur geanalyseerd en er zijn kwalitatieve diepte interviews gehouden met de volgende deelnemers:

Religie	Pleegouders	Pleegkinderen	Biologische ouders
Christelijk	17	2	
Muslim/ anders	1	2	1
Niet religieus	1	5	1
Totaal	19	9	2

Pleegouders waren overwegend christelijk, dit weerspiegelt met de door pleegzorgorganisaties gerapporteerde oververtegenwoordiging van christelijke pleegouders in hun bestand.

Resultaten: Religie in het dagelijks leven van pleeggezinnen

Alledaagse religieuze praktijken van pleegouders worden gevoed door vele ervaringen en afwegingen. Veel pleegouders noemden de grote religieuze verhalen van Christendom als bron van inspiratie of legitimering van hun opvoedings keuzes.

 # Pleegouders stellen hun religieuze leefwereld centraal in contact met pleegkind en ouders

Met kerstfeest dan gaan mijn pleegkinderen verkleed als Jozef en Maria en spelen ze een musical... dat is heel laagdrempelig. Dan komt hun moeder die moslim is en de niet-religieuze opa en oma. Daarna drinken we hier thuis koffie. Met pleegzorg zet je je huis open en dat willen we ook uitstralen. En stiekem hoop je ook dat ze wat meekrijgen, dat ook (Pleegmoeder van 2 moslimkinderen, 6 en 8 jaar).

Pleegouders kiezen voor pleegzorg om een kind in een moeilijke situatie een fijn en veilig thuis te geven. Ze geven aan ruimte te hebben in 'huis, hoofd en hart' en meestal is elk kind daarin welkom, ongeacht de religieuze achtergrond van het kind. De komst van een pleegkind zorgt eigenlijk altijd voor veranderingen. Het pleegkind, de familie en leefwereld van het pleegkind gaan immers ook een rol spelen in het pleeggezin. Pleegouders zijn zich ervan bewust dat het belangrijk is om sociale, culturele en religieuze verschillen met ouders te overbruggen. Ze doen dit vooral door het pleegkind en de ouders te betrekken bij hun religieuze leefwereld. Sommige pleegouders hopen zo ook iets van het geloof dat voor hen zo belangrijk is aan de pleegkinderen en de ouders mee te geven. Wat opvalt is dat de religieuze leefwereld van de pleegouders centraal staat.

 # Pleegkinderen ervaren vaak verwarring of conflict als religieuze opvattingen teveel uiteenlopen

Een van de jongens had veel vragen. Dan zei hij van okee, als het waar is wat ze daar in de kerk hebben gezegd, dan is het of hemel of hel, zo zwart/wit zag hij het dan, dus

dat betekent dat mijn moeder die niet gelooft naar de hel gaat (pleegvader over pleegzoon van 15).

Als pleegzorgbegeleider sprak ik met meisje van 9 dat in een christelijk gezin geplaatst was. Ze ging regelmatig wat leuks doen met haar niet-religieuze familie. Haar familie maakte grapjes over het christelijke geloof in het pleeggezin. Ze voelde zich niet fijn, maar durfde er eigenlijk ook niets over te zeggen tegen haar familie of haar pleegouders (pleegzorgbegeleider)

Vaak krijgen pleegkinderen in het pleeggezin religieuze normen en waarden die een oordeel geven over de gewoonten en gebruiken van hun ouders. Soms is dit indirect via regels rond kleding of taalgebruik, soms gaat het explicieter over religie bijvoorbeeld doordat pleegouders bepaalde rituele en religieuze objecten niet in hun huis willen hebben. Ouders hebben vaak minder kans om religieuze normen en waarden over te dragen, maar reageren soms juist dan negatief religieuze gewoonten in het pleeggezin. Pleegkinderen moeten de oordelen die zij meekrijgen van pleegouders en ouders vaak zelf verwerken. Dit kan leiden tot verwarring en intern conflict wanneer pleegkinderen loyaal zijn naar pleegouders en ouders, of tot het afwijzen van één van beide. Pleegouders geven wel aan dilemma's te ervaren tussen het overdragen van voor hen belangrijke religieuze normen en waarden en het pleegkind willen accepteren met de normen en waarden die het zelf heeft. Pas als er zichtbare conflicten of problemen zijn tussen pleegkind en pleegouders gaan professionals hierover in gesprek.

 # Improviserend pleegouderschap geeft ruimte aan religieuze verschillen

Als onze pleegzonen jarig waren dan kwam hun familie. Zij namen dan eten mee uit hun cultuur. Soms voegden wij onze eigen hapjes toe en dan aten we met zijn allen. Dat ging heel natuurlijk. Met een pleegdochter ging het ook zo. Iedere week kwam haar moeder en bracht schalen met eten mee. Door het eten speelde zij een belangrijke rol in ons gezin. Daar genoot zij enorm van. Het samen eten gaf ook een basis om beter met religieuze verschillen om te gaan.

Onze pleegdochter met een niet christelijke achtergrond wilde graag gedoopt worden, net als haar (pleeg-)broers en zussen. Bij onze niet-religieuze pleegzoon waarvan ouders toestemming gaven, merkten we na de doop dat de communicatie moeilijker was geworden. We hebben onze pleegdochter daarom verteld dat ze zelf mag beslissen om zich te laten dopen als ze 18 is en dat ze er voor ons al helemaal bij hoort.

Met de keuze voor pleegouderschap ontdekken pleegouders dat hun gezin nog lijkt nog op het gezin dat ze hadden, maar dat het toch niet meer hetzelfde is. Vaak moeten ze opnieuw verkennen wat ouderschap, opvoeden en gezin zijn is. Gedeeld opvoederschap met ouders vorm te geven, vraagt van pleegouders om open en nieuwsgierige te zijn naar alles wat anders is. Vaak vinden religieuze pleegouders dit moeilijk, vanuit hun geloof hechten ze aan een manier van leven waarin hun waarden en normen centraal staan. Andere pleegouders kiezen er vanuit religieuze waarden als compassie en rechtvaardigheid voor om met het pleegkind en de ouder mee te bewegen, ook als de keuzes van het pleegkind of de familie niet bij hun waarden en normen passen. Ze doen dit door te improviseren, te zoeken naar wat het pleegkind nodig heeft om haar eigen identiteit en leven vorm te geven. Waar het religieuze verschillen betreft, is het belangrijk dat pleegouders kunnen aanvoelen waar eventuele spanningen kunnen ontstaan voor het pleegkind en/ of de ouders en daarover het gesprek aangaan. Het pleegkind heeft speelruimte nodig om met haar meervoudige religieuze verbindingen en identiteiten te experimenteren. Pleegouders dienen daar al improviserend ruimte voor te maken, ook in hun eigen religieuze leefwereld.

Conclusie

Pleegouders verwelkomen het pleegkind en de ouders in hun leefwereld en hun geloof. Soms dragen ze hiermee ook oordelen over aan het pleegkind, over het leven en de keuzes van de ouders. Het pleegkind kan hierdoor spanning of conflict ervaren. Soms leidt dit zelfs tot het afwijzen van de religie van ouders of pleegouders door het pleegkind. Pleegouders die ruimte hebben om het gesprek over religie en zingeving op nieuwe wijze vorm te geven, die durven te improviseren, geven pleegkinderen de ruimte zelf hun eigen religieuze identiteit spelenderwijs vorm te geven.

In gesprek over religie: tips voor professionals

Als pleegzorg professional begeleid je pleegouders in hun opvoederschap van het pleegkind, daarin is gedeeld ouderschap met ouders een belangrijk doel. Hoe ga je het gesprek aan over religieuze verschillen? Hoe begeleid je pleegouders bij het samenwerken met ouders, ook waar het religie betreft? Wat heb je zelf als professional nodig?

Dit kan je als professional doen in de begeleiding van pleegouders:

- **Wees je bewust dat pleegouders veranderingen ervaren** in hun gezin en opvoederschap door de plaatsing. Waar het religieuze normen en waarden betreft, kan dit voor pleegouders uitdagend zijn.

- **Ga al vanaf het selectiegesprek in op religie** om te verkennen of ouders bereid zijn een pleegkind met een ander geloof op te voeden met ruimte voor religieuze socialisatie en identiteitsvorming in beide religies.
- **Stimuleer en bekrachtig pleegouders in** het bevragen van hun ouderschap en geloofsopvoeding en het verkennen waar ruimte nodig is voor gedeeld opvoederschap, ook waar het gaat om de religieuze opvoeding.
- **Ga het gesprek met pleegouders (en ouders) aan in niet- religieuze taal:** stel open vragen, wees nieuwsgierig en stel je oordeel uit. Herhaal het gesprek met enige regelmaat: religieuze identiteitsvorming is een proces.

Zo kan je als professional je competenties in het gesprek over religie versterken:

- Pleegzorg.nl maakte [artikelen en webinars](#) over religie en cultuur die ook aansluiten bij vragen van pleegouders.
- Movisie ontwikkelde de gratis [online training](#) voor professionals: De Zin van Zingeving.
- Organiseer een themabijeenkomst over religie en zingeving in je pleegzorgorganisatie. Kijk op [hier](#) voor achtergrondinformatie en zoek contact voor beschikbare tools voor professionals. Denk hierbij onder andere aan:
- De vaardigheden training die de Christelijke Hogeschool Ede heeft ontwikkeld voor pleegzorgwerkers om het gesprek over religie en levensbeschouwing aan te gaan. Meer informatie jeugdengazin@che.nl.

De onderzoekers

Brenda Bartelink & Diana van Bergen
b.e.bartelink@rug.nl